

Homilie bij de 10^e verjaardag van het pontificaat van paus Franciscus Brussel, Onze-Lieve-Vrouw ter Kameren, 13.03.23

“Voorwaar ik zeg u: geen profeet wordt aanvaard in zijn eigen vaderstad”. Dat woord van Jezus is ons bekend. Het wijst ons op iets paradoxaal. Als je iemand goed kent, met iemand vertrouwd bent, dan zou je denken dat dit helpt om die iemand beter te verstaan en te aanvaarden. Maar dat is niet altijd het geval. Je kunt te goed vertrouwd zijn. Je kunt zodanige vertrouwde en gevestigde opvattingen over iets of iemand hebben, dat je niet meer openstaat voor het nieuwe en verrassende dat je overkomt. Het is Jezus overkomen, juist bij hen die hem goed kenden, in zijn vaderstad en bij zijn verwanten.

Het is ook Elia en Elisa overkomen. Elia redt een weduwe in Sarepta, in de streek van Sidon, en Elisa geneest Naäman, een Syriër. Er waren toen veel melaatsen en weduwen in Israël, zegt Jezus, maar ze werden tot geen van hen gezonden. Het zijn opvallende woorden van Jezus. Vooral omdat Hij zelf zijn zending voor het grootste deel volbracht binnen de grenzen van Israël en zich vooral gezonden wist “tot de verloren schapen van het huis van Israël”. Maar Gods liefde wordt niet begrensd door de plaats waar we wonen noch door de religie die we aanhangen. Als Lucas deze woorden te boek stelt, dan heeft hij ook al de beginnende Kerk op het oog waarover hij schrijft in de Handelingen van de Apostelen: hoe zij inderdaad haar deuren opent en niemand uitsluit.

Dat is het wat ook paus Franciscus voor ogen staat: een Kerk, open op de wereld, met een grote liefde voor de mensen en met een barmhartigheid die niemand uitsluit. *Evangelii gaudium* zet vanaf het begin de grondtoon van heel zijn pontificaat tot hiertoe. Al bij aanvang van deze exhortatie heeft hij het over een Kerk “en sortie”, een Kerk die naar buiten treedt. Een missionaire Kerk. Niet uit veroveringsdrang. Maar wel een Kerk die niet zodanig gevangen zit in haar gevestigde stellingen en gewoonten dat ze de tekenen van de tijd niet meer ziet en niet meer in staat is te onderscheiden wat God hier en nu van zijn Kerk verlangt. Om het met de woorden van paus Franciscus te zeggen: een Kerk die zich terugplooit op zichzelf en eigen zekerheden, in een houding van defensieve rigiditeit (EG 45). En die daarom niet meer ziet wat er buiten haar gebeurt. Een Kerk die vervreemdt van de wereld omdat ze in haar eigen wereld leeft.

Een Kerk “en sortie” is daarom een Kerk die de periferie niet schuwt. Paus Franciscus denkt daarbij vooral aan humanitaire periferieën: aan hen die leven aan de rand van de samenleving, naar wie niet geluisterd wordt, die niet meetellen omdat ze arm zijn of oud. Aan hen allen die omwille van hun kleur, geaardheid of overtuiging misprezen worden. Aan de zovelen op de vlucht voor armoede, oorlog en geweld en voor wie geen plaats is in de herberg. Vandaar dat bij paus Franciscus altijd zo een diepe sociale en maatschappelijke bezorgdheid doorklinkt. Het wordt hem soms kwalijk genomen. Hij zou te weinig de religieuze dimensie benadrukken. Sommigen verwijten hem zelfs een gebrek aan theologische diepgang. Hoe pijnlijk, hoe onjuist en hoe onterecht. Juist omdat geloof en religie vandaag zo sterk geprivatiseerd worden, is het zo belangrijk te wijzen op de maatschappelijke betekenis en relevantie van het geloof en het Evangelie. Zoals het Tweede Vaticaans Concilie zo indrukwekkend gepleit heeft voor een Kerk die meeleeft met de vreugden en de hoop, maar ook met het verdriet en de angst van de mensen. Een Kerk die meezoekt naar antwoorden op de grote uitdagingen die vandaag de onze zijn. Zoals paus Franciscus het doet in zijn laatste encyclieken, *Laudato si* en *Fratelli tutti*.

Het is een kerkelijk spreken, gericht tot medechristenen, maar waarin heel de mensheid zich betrokken voelt. Zo krijgt het Evangelie een grote geloofwaardigheid voor de hele wereld.

Het is niet toevallig dat ik verwijs naar het Tweede Vaticaans Concilie. Het is de vernieuwing en het elan van dit concilie dat in paus Franciscus tot leven komt. Daartoe roept hij ons op: om de weg die de Kerk toen is ingeslagen resoluut en met groot vertrouwen verder te gaan. Hervorming en vernieuwing, niet alleen van die of die groep in de Kerk, niet alleen van die of die instelling, niet alleen van de Vaticaanse Curia, maar van allen en van heel de Kerk. Het vraagt veel moed en onderscheiding, niet alleen van de herders van de Kerk, maar van allen die door de doop geheiligd zijn. Vandaar het belang van de komende synodes over synodaliteit. Het gaat niet alleen maar om een methode om tot besluiten te komen. Het gaat om de definitie van de Kerk zelf, om de manier waarop we Kerk zijn. Een Kerk waar de een niet heerst over de ander. Waar wordt geluisterd naar elkaar en samen naar wat van de Geest komt. Naar het woord van Jezus: "Gij hebt maar één Meester en gij zijt allen broeders" (Mt 23,8). Synodaal: het is het tegenovergestelde van klerikaal.

Meer dan eens heeft paus Franciscus gezegd: we beleven niet alleen een tijd van veranderingen, maar een veranderde tijd. Het zou voor de Kerk zo jammer zijn als ze juist nu we op een keerpunt staan, de tekenen van die tijd niet zou verstaan. En daarom, gehecht en gewend aan het oude vertrouwde, zoals eens de dorpsgenoten van Jezus te Nazareth, niet meer zou zien en onderscheiden wat God in deze tijd van zijn Kerk verlangt. Daarom willen we God, die in alles voorziet, heel oprecht danken voor paus Franciscus. Na elke ontmoeting vraagt hij: vergeet niet voor mij te bidden. Laten wij dat vandaag doen en elke dag opnieuw. Laten we ook bidden dat velen door zijn woord en voorbeeld geraakt mogen worden en de weg inslaan waarop hij ons voorgaat en die we met heel de Kerk samen gaan.

+Jozef kardinaal De Kesel
Aartsbisschop van Mechelen-Brussel